

Tremtinys

LITUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

2010 m. liepos 30 d.

Eina nuo 1988 m.
spalio 28 d.

Nr. 28 (906)

Daugeliškių miske atgaiinti šešiasdešimties metų senumo įvykiai

„Žmogus Tėvynėje tiek gyvas, kiek ji jo širdyje gyva“. Neatsitiktinai pradedu šiaisiai partizanų žodžiais, nes meilė ir pagarba Tėvynei, neprieklausomai Lietuvai, rezistenčios metais pastumėjo tūkstančius jaunu žmonių i prazūti, jų suvokiamą kaip prasmingą mirtį. Praėjus daugiau nei 60 metų nuo ginkluotos rezistencijos pradžios, tuos pačius žodžius drįsčiau pritaikyt i ir žmonėms, kurie reiksdami didžiausių pagarbą anuomet kovoju siems, idėjiskai ēmęsi tirti Prisikėlimo apygardos štabo bunkerį.

Bunkerio vieta prieš pradedant archeologinius tyrinėjimus

Ariogalo gimnazijos istrijos mokytojas Andrius Bautronis inicijavo idėją atstatyti Prisikėlimo apygardos štabo bunkerį Daugeliškių miške, Raseinių rajone. Kalvelės, apsuptys dviejų mažų upeliukų, viršuje bunkerio vietą žymėjo duobė, partizanams pagerbtį 1989 m. pastatytas medinis kryžius ir 2000 m. – tipinis atminimo ženklas. Prieš šešiasdešimt metų, 1950 m. liepos 22 d. 5 val. ryto, šioje vietoje MBG kariuomenė apsupo šešis partizanus, iš kurių po katinės operacijos liko gyvas tik vienas –

džio buvo suvarpytas kulkų. Dar prieš pradedant archeologinius tyrinėjimus, nusikelė į anuos laikus ir geriau suprasti tuomet vykusius įvykius padėjo partizanų ryšininkas, netoliene gyvenantis Albinas Kęstutis Bersėnas-Stirniukas. Vyras ne tik buvo ištikimiausias mūsų svečias, bet, kaip ekspedicijos pabangoje pats juokavo, atgaivino ryšininko veiklą – vaišino medumi, demonstravo anuomet su partizanais naudojamus išpėjamuosius garsus, dalinosi naujiomis ir prisiminimais.

(keliamas į 2 psl.)

Įamžinome didvyrišką jaunystę

1949 metų kovo 9 dieną Tauro apygardos Žalgirio rinktinės partizanai – Juozas Šrimaitis-Putinas, Valentinas Dainelis-Jūrininkas ir Antanas Ardziauskas-Slapukas, karžygiškai žuvo Kauno rajono Braziukų girininkijos miške, savo slėptuvėje.

Medinį kryžių žūties vietoje prie buvusių slėptuvės duobės pastatė Kauno r. Ežerėlio miškininkas, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Ežerėlio filialo pirmininkas Vytautas Sinkevičius.

Liepos 17 dieną šv. Mišias Braziukų parapijos bažnyčioje už žuvusius Laisvės kovotojus aukojo Šakų r. Paluobių parapijos kunigas Juozas Kaminskas. Pamokslu metu dvasininkas kalbėjo apie amžiaus neblėstantį mūsų tautos patriotiškumą. Prieš 600 metų pergalingo Žalgirio kautynėse Lietuvą didvyriškai gynė Vytauto Didžiojo kariai, apytikria prieš 60 metų

Kryžius partizanų atminimui Braziukuose

Laisvės kovotojai savo jaujas gyvybes aukojo nelygioje kovoje su nuožmiausiais priekis bolševikais.

Po šv. Mišių vykome prie miško tankynėje pastatyto kryžiaus. Atminimo ženkla pašventino kunigas Juozas

Kazlų Rūdos gyventoja, partizano Valentino Dainelio dukterė Liuda Lenktienė, šauliai.

Žuvę Laisvės kovotojai buvo pagerbtii ginklų salvėmis.

Algimantas LELEŠIUS

Kauno rajone paminėtos Žalgirio mūšio pergalės 600-osios metinės

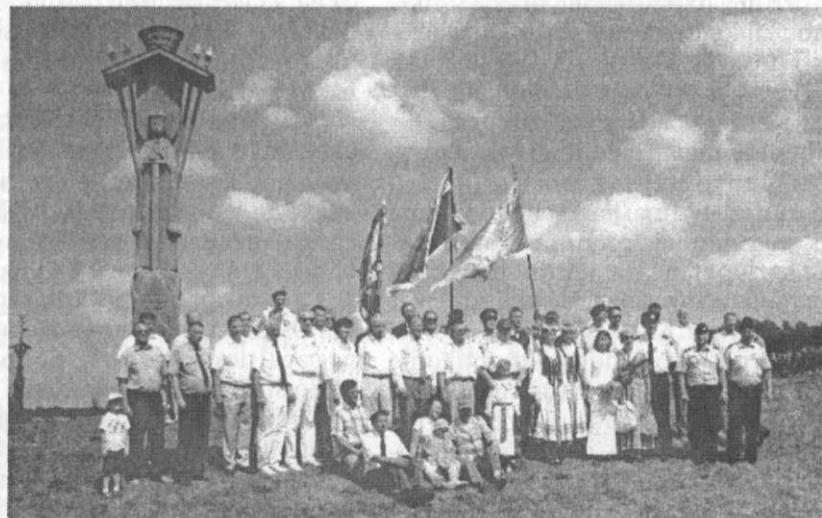
Pastarosiomis savaitėmis Kauno rajono savivaldybės tinklapis ir skelbimų lentos mirgėto kveitimais atvykti į vienintelį Lietuvoje Žalgirio pergalės parką ir šventi istorinės pergalės prieš kryžiuočius jubiliejų. Liepos 17 dieną, čia, prie autostrados Vilnius-Kaunas, ties Cinkiškiais, jis ir buvo iškilmingai paminėta. Šešis amžius laukė, kol pagaliau valstybės mastu, oriai ir iškilmingai galėjome paminėti didingą pergalę prieš kryžiuočius, beveik du šimtmecius nikojuosis tuometė Žemaitiją ir Lietuvą.

1410 metais įvykės Žalgirio mūšis Grunvalde šimtmečiams įrašė į Europos istoriją Vytauto Didžiojo ir Lietuvos vardus.

Lenkai, kurių teritorijoje plati Grunvaldo-Tanenbergo mūšio pergalės džiaugsmą ir Vytauto Didžiojo karybos paslaptis tebesaugantys laukai, jau dešimt metų rengia Žalgirio mūšio inscenizaciją, taip parodydami savo tautos didingumą kitoms Europos

tautoms. Mums, atrodytų, lieka tik skaityti to meto metraščius, kronikas ir teisėtai didžiuotis dviem Lietuvos didvyriais lietuviams: LDK valdovu, sumaniuoju karvedžiu Vytautu Didžiuoju ir Lenkijos karaliumi Jogaila.

(keliamas į 5 psl.)

Minėjimo Žalgirio pergalės parke dalyviai

Daugeliškių miške atgaivinti šešiasdešimties metų senumo įvykiai

(atkelta iš 1 psl.)

Šio bunkerio tyrinėjimai – kol kas vieninteliais detaliai atliki naudojant archeologinius metodus ir sujungiant visus įmanomus pažinimo šaltinius – gyvo liudininko prisiminimus, Lietuvos ypatingajame archyve esančius dokumentus ir kainėjimo metu gautą informaciją. Gavę pasiūlymą bunkerio atstatymui paruošti šią vietą, pajutome pilietinė pareigą atliki tai nekeldamis klausimų: „ar verta?“, „kodėl?“, „už ką?“ Taigi dr. Vyktinto Vaitkevičiaus visapusiškai palaikytas ir padrausintas, Gediminas Petruskas, Lietuvos nacionalinio muziejaus muziejininkas, Vilniaus universiteto (VU) archeologijos studijų magistrantas, paémē leidimą bunkerio tyrinėjimams. Aš, Aistė Cepulytė, tuo metu baiginėjanti VU istorijos bakalauro studijas, buvau atsakinga už istorinės medžiagos peržiūrą.

Gegužės 14 dieną oficialiai prasidėjus tyrimams net nenutuokėme, kad čia užtruksime net aštuonis savaitgalius iš eilės. Dažnai atvykę anksti penktadienį, bunkerį palikdavome sekadienį vakare iki kito savaitgalio, kol vėl su naujais pagalbininkais sugriždavome į vis brangesne tampančią vietą. Pirmą kartą atvykome tik ką pradėjus skleistis medžiams. Atrodo, tada dar juokais kalbėjome, kad smagu būtų sulaukti žemuogių. Ir iš tiesų, sulaukėme. Tyrinėdami paminėjome ir Jonines, ir Mindaugo karūnavimo dieną. Atradimo ir pažinimo džiaugsmas buvo kur kas svarbesnis už šventimą, neretai ir už poilsį, kai dangu po daugmáz 10 valandų darbo dienos tekdavo sėsti prie kompiuterių – kai kam ruoštis egzaminams ar bakalaurinio darbo gynimui, kai kam rašyti straipsnių. Visgi tyrinėjimai vyko be perstojo, net ir tada, kai dirbtų likome dviese su Gediminu. Oras taip pat mus išbandė – lietus tapdavo didžiausiu priesu, ne kartą prasiveržusi per uždangą – plėvelę ir apsemusi bunkerio dugną.

Praėjo 20 metų, kai jau galime objektyviai pažvelgti į rezistencijos laukų išgyvenimus, kai mokslininkai gali tirti nevaržomi nustatyti vienareikšmių šablonų, kai liudininkai gali kalbėti. Iš tiesų tie 20 metų yra daug ar mažai tiriant Laisvės kovą dešimtmetyje?

Rezistencijos kovų kontekste archeologiniai tyrinėjimai yra naujas postūmis Lietuvos mokslui, tačiau pastarieji tyrimai leido paneigtį vieną iš pagrindinių stereotipų, kad sovietų kariuomenė bunkeriuose niekada nepalikdavo partizanų kūnų, ginklų ir dokumentų. Kūnų iš tiesų neradome, tačiau pasiekę grindų liniją aptikome du kaukolės fragmentus, atskilusius nuo didelio smūgio šaunant iš arti. Turi omoneyje faktą, jog nežinoma nūždytų partizanų užkasimo vieta, tie keli kaulai jau turi simbolinę reikšmę. Radome ir du šaunamuosius ginklus:

karabiną „Mauser K-98“ ir revolverį „Nagant“, taip pat durklą su išgraviuotu partizano slapyvardžiu: „Aras“. Ačiū jaun. pusk. Ernestui Kuckailiui, pasidalinusiu savo žinomis apie rastus ginklus, tūtas, kulkas,

apie 1,5 m aukščio su nedideliu prieangiu ar niša, kurioje buvo rastas revolveris ir durklas.

Pirmasis bunkerio radinys, gulėjės kone ant paviršiaus, – saga su Vyčio ženklu. Iš viso tyrimo metu jų buvo rasta apie dešimt, tačiau kas kart naujai atimdavo žadą ir sukeldavo žavėjimą. Mano požiūriu, tai yra vienas iš gražesnių pasipriešinimo sovietinei okupacijai simbolių. Drisčiau teigti, jog partizanai gyneši ir kovojo ne tik ginklu, bet ir tautiniai simboliai, fotografija ir poezija. Kovojo ne vienai dienai, tačiau žiūrėdami į ateitį, galvodami apie dienas, kuriomis gyvensime mes – laisvos Lietuvos piliečiai.

Be jokių abejonių, tyréjui radiniai būna geriausias atlygis už triūsą. Tačiau šiuo atveju šie tyrinėjimai davė ir daugiau teigiamų emocijų. Nuostabu žinoti, kiek daug turėjome bendraminčių, aukoju sių savaitgalius ir norėjusių pagerbti Laisvės kovą dalyvius. Jie padėjo tyrinėjimuose – „atidavė Tėvynei, ką privalėjo“. Didžiausia padėka už pagalbą žioniomis, darbo inventoriumi ir pačia idėja – dr. V. Vaitkevičiui. Taip pat Algimantui Stalilionui su pagalbininkais iš Panevėžio, archeologėms, VU magistrantėms Livijai Ivanovaitei ir Anai Markevič, VU archeologijos

bakalauro studijų studentams Justiniui Račui ir Evelinai Simanavičiutei, jauniausiam ekspedicijos dalyviui Vyktiniui Vaitkevičiui ir visiems, radu siems laiko aplankytis mus, padirbėti kartu. Tikiu, kad visi išgyvendavo tą pakylėjimą, tas jaudinančias akimirkas, kurių nereikėjo sukurti, nes joss tiesiog tyrojo ore. Už nuolatinį rūpestingorū padėkoti ir ariogališkiams Jūratei ir Arvydui Račams, taip pat Raseinių savivaldybei – už finansuotą topnuotrauką, Ariogalos gimnazijos direktoriui Arvydui Stankui – už suteiktas gyvenimui patalpas.

Šie archeologiniai tyrinėjimai iš viso užtruko 31 darbo dieną. Dar kelis kartus trumpam čia sugrižome, tačiau tik akcentų sudėlioje – prieš atstatant naujaji bunkerį patikrino me likusias konstrukcijas, o liepos 22 dieną – pagerbėme čia žuvusius partizanų atminimą.

Šiai tyrimais nesiekėme kažką irodysti, tačiau radiniai kalba patys už save. Tikimės, kad tai taps pavyzdžiu, jog tik atsakings ir su pagarba atliekamas darbas gali duoti gerų rezultatų. Tebūnė tai naujas žingsnis ginkluotos rezistencijos tyrimų srityje. Siekiant visapusiskai gero rezultato, negalima atskirti istorijos nuo archeologijos, šie moksliniai tyrimai priva lo eiti šalia pildydami vienas kitą. Tik tokiu atveju galėsime bent kiek labiau suprasti partizanų gyvenimą, būtį. Jie ne tik kovojo, – apie taip plačiai rašoma, – jie ir gyveno – valgė, sirgo, tikėjo Dievą. Tai ir liudija radiniai. Išmokime naujai pažvelgti į partizanų kovos istoriją!

Aistė ČEPULYTĖ

Jaunimas gali ir turėtų lemti sėkmę

Vasario 16-osios Respublikos vadovybė, pasibaigus Neprisklausomybės kovoms, atsakingai suvokdama gyventojų tautinės savimonės vaidmens svarbą visuomenės pilietiniame gyvenime, daug dėmesio skyrė jauniui ugdymui.

Trečdalies valstybės teritorijos buvo klastingai okupuotas tuomet dar labai nedraugiškos Lietuvai Lenkijos kariuomenės. Tačiau šalyje pradėjo kurtis ir vaisingai darbuotis visuomenės organizacijos: Šaulių sąjunga, skautai, jaunalietai ir kitos. Jų veikla visuomenės gyvenime buvo labai ryški. Pakaktų paminėti, pavyzdžiui, šaulių itaką. Jeigu miestelyje šaulių iniciatyva buvo rengiamas minėjimas, pasilinks minimas, saskrydis, sueiga, tai vietiniai triukšmadariai, o tokį pasitaikydavo, nedrįsdavo kokiui nors būdu trukdyti renginio. Pavieniams išsišokėliams sutramdyti pakakdavo vien tik šaulių žodžio. Verta priminti, kad ir gimnazistai savo renginiuose taip pat patys sudraudavo pavienius išsišokėlius.

Svarbiausia – išmokyti lietuvius lietuviškai mąstyti

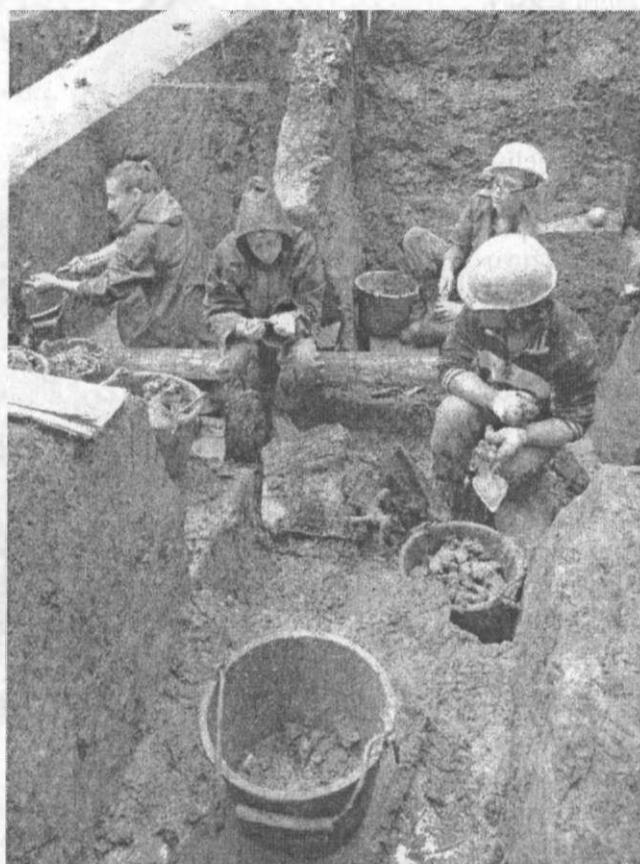
Daktaras Vincas Kudirkos literatūros, politikos ir mokslo ménésinio laikraščio „Varpas“, 1889 m. sausio Nr. 1 vedamajame rašė:

„Nors jau gana buvo pražudyta darbuose Lietuviu ir spėku ir medegos, bet dvasę tautiszka dar ne pražuvo, vietoje – gis žalinus nusikreipusiu darbininku stoja nauji, su naujomis spėkomis, su nauja vilčia. Meskime grudą po grudui ant tautiszkos dirvos, o nors negreit ir palengva, iszauks gržus, sveiki javai, nės dirva yra izsигulėjusi ir senei jau sėklos laukia. Iszmokinči Lietuvius lietuviškai mislyti, sujudinti ir sutraukti jus į darbą, papranti kaip pridera Lietuviams elgtiesi, iszaiszkinti kelius, kuriais eidami garsei galėtu pasakyti: „Lietuveis ésam!“ pakelti dvasiszką ir medegiską Lietuvos butę, nukrēsti nu Lietuviu nesuprantamą lipnumą prie svetimų tautu, uždegti szirdyje broliu nors mažą kibirkštį meilės tėvynės – tai yra musu mieris, tai užduotė „VARPO“.

Laisvo gyvenimo patirtis nebuvo pamiršta

Kovo 11-osios Respublika atsirado po pusę amžiaus trukusios okupacijos ir itin žiaurių represijų. Kremliaus organizuota genocido politika buvo paremta teroru. Iškiliaus tautinės ir pilietinės savimonės šviesulėliai su „liaudies priešo“ etikete veikiai atsiduravo Tuskulėnų parko masiniame kapinyne. Okupuotos Lietuvos darbščiausis gyventojai, paženkinti kaip „socialiai nepatikimi“ piliečiai gyvuliniuose vagonuose buvo gabenami į „Stalino kurortus“.

(keliamas į 3 psl.)

Griūvančios sienos ir įtvirtinimai privertė imtis visų saugos taisyklių ir užsidėti šalmus

V. Vaitkevičiaus nuotrauka

Jaunimas gali ir turėtų lemti sėkmę

(atkelta iš 3 psl.)

Jie papildyda GULAGO vergovinio darbo lagerius arba pateko į Sibirą. Likusieji tyliai balsuodavo rinkiminiuose spektaliuose, pagal principą – „rinkti iš dviejų klumpių porą“. Lietuviškas kaimas buvo sugriautas iki pamatų ekonominiu, organizaciniu ir socialiniu požiūriu. Okupacijos metais užau-go kelios kartos. Pavergėjas tikėjo-si sunaikinęs lietuvių viltį atkurti Nepriklausomybę. Tačiau laisvo gyvenimo patirtis nebuvo pamiršta.

Stulbinantis Sajūdžio unikalumas

Vasario 16-osios įdirbio pakako sukelti Sajūdžio uraganui, kuris nu-šlavé kolaboracinę valdžią drauge su okupantu statytiniais ir ižiebė sieki atkurti okupantu sutryptą valstybingumą. Tai buvo būtinės pirmasis valstybingumo atkūrimo vyksmas, laikantis principo „paméginkime Lietuvoje išsitekti be suirutės ir tarpusavio peštynių“.

Šimtataukstantiniai ir mažesni Sajūdžio mitingai, bangavę per visą Lietuvą, liudijo aukštą pilietinės savivokos lygi ir atsakomybę už pa-sekmes. Tvarka, rimtis masiniuose renginiuose buvo palaikoma ne „partijos“ funkcionierų ar milicininkų pastangomis, o drausmingų ir veiklių jaunuujų Sajūdžio dalyvių, taikliai vadintų žaliaraiščiais. To meto savitvarka ir susiklausymas okupacijos salygomis džiugino tautiečius ir stebino demokratiskų šalių gyventojus. Dainuojanti revoliucija vainikuota Kovo 11-osios Aktu.

Jaunimo indėlis turėtu nulemti sėkmę

Deja, tik sovietmečio nomenklatura labai efektyviai pasinaudojo minėtu principu – bemaž visas valstybinis turtas buvo „prichvatizuotas“ nomenklatūros atstovų. Keičiantis vyriausybėms ir prezidentams desovietizacijos klausimui ir jaunimo pilietiniams ugdymui nebuvo skiriama pakankamai dėmesio. Atkūrus nepriklausomybę posovie-tinės visuomenės sveikėjimas vyko ir tebevyksta létai, nes nebuvo mē-ginta imtis aktyvios desovietizacijos. Okupacijos padaryta moralinė ir materialinė žala per dvidešimt nepriklausomybės metų buvo atitais-nėjama su permanenta sėkme. Jaunimo vaidmuo visuomenės gyvenime ir valstybės bei savivaldos insti-tucijose turėtų būti ryškesnis, daugeliu atvejų ir lemantis. Reikia ti-ketis, kad Seimas ir Vyriausybė j tai atsižvelgs.

Edmundas SIMANAITIS

Ginkluotojo ir taikaus parlamentinio pasipriešinimo Lietuvos okupacijai teisinis aspektas

Pabaiga. Pradžia Nr. 27 (905)

Teisés požiūriu Nepriklausomos Lietuvos Respublikos atkūrimas 1990 metų kovo 11 dieną buvo paręstas 1939 metų rugpjūčio 23 die-ną Vokietijos–Sovietų sąjungos ne-puolimo sutarties slaptųjų protoko-lų pripažinimu neteisėtais ir nega-liliojančiais (niekiniais) nuo jų pasi-rašymo momento.

Pagal 1939 metų rugpjūčio 23 die-nos pirmajį slaptą papildomą proto-kolą, Sovietų sąjunga ir Vokietija nu-statė savo interesų sferų ribas Euro-poje nuo Baltijos iki Juodosios jūros, nuo Suomijos iki Besarabijos. Lietu-va pateko į Vokietijos interesų sferą.

Po šio protokolo pasirašymo pagal 1939 metų rugsėjo 28 dienos sutartį dėl draugystės ir sienų, Vokietija ir Sovietų sąjunga užpuolė bei pasidalijo Lenkiją, o antruoju slaptu papildomu protokolu pakoregavo rugpjūčio 23 dieną slaptojo papildomo proto-kolo 1 punktą, įtraukdama į Sovietų sąjungos interesų sferą beveik visą Lietuvą. Protokole numatyta, kad „SSRS vyriausybė imsis Lietuvos teritorijoje specialių priemonių savo interesams ginti“, po kurių dalis Lie-tuvai priklausančios Užnemunės turėtų atitekti Vokietijai.

Sovietų sąjunga 1940 metais netiksliai įvykdė antrojo slaptojo proto-kolo sąlygas, 1940 metų birželio 15 dieną okupuodama ir prisijungdama visą Lietuvos teritoriją. Todėl Vokie-tija su Sovietų sąjunga 1941 metų sau-sio 10 dieną pasiraše trečiąjį slaptojį protokolą, pagal kurį Vokietija atsi-sakė pretenzijų į jai atitekti turėju-sią Lietuvos teritorijos dalį, o Sovie-tų sąjunga įsipareigojo už tai Vokie-tijai sumokėti 31,5 milijono reichs-markių. Šitas nusikalstamas Vokie-tijos ir Sovietų sąjungos sandėris vėliau buvo pavadintas Molotovo–Ribentropo paktu.

Nurodyti trys slaptojai protokolai buvo neteiseti, nes pažeidė Tautų Są-jungos statuto 10 straipsnį, pagal ku-rij valstybės – Tautų sąjungos narės įsipareigojo „gerbtis ir saugoti nuo už-sienio agresijos narių teritorinį vien-tisumą ir esančią politinę nepriklausomybę“. Vadinamas Molotovo–Ribentropo paktas taip pat pažeidė 1920 metų liepos 12 dienos Lietuvos–Sovietų Rusijos taikos sutartį, pagal kurį Rusija pripažino „Lietuvos valstybės savarankiškumą ir nepri-klausomybę su visomis iš tokio pripa-žinimo kylančiomis teisinėmis pasek-mėmis“ ir gera valia visiems amžiam atsisakė „nuo visų Rusijos suverenitetės teisių, kurių ji yra turėjusi Lietu-vių tautos ir jos teritorijos atžvilgiu“. Šios nuostatos dar kartą buvo patvir-tintos 1926 metais Lietuvos Respublikos–Sovietų sąjungos nepuolimo su-tarties pirmajame straipsnyje.

Sovietų sąjungoje prasidėjus

Michailo Gorbačiovo „perestrojkai“, Lietuva aktyviai pasinaudojo jos galimybėmis ir 1988 metų vasarą sukūrė nacionalinio išsviadavimo judėjimą – Lietuvos Persitvarkymo Sajūdį, 1989 metų kovo 26 dieną lai-mėjusj Sovietų sąjungos Liaudies deputatų rinkimus. Sovietų sąjungos Liaudies deputatų delegacija iš Lietuvos Maskvoje veikė aktyviai ir efektingai. Jau pirmajame suvažiavime jos reikalavimui buvo sudaryta komisija, kuriai pavesta politiskai ir teisiškai įvertinti Vokietijos–Sovietų sąjungos 1939 metų rugpjūčio 23 dienos ne-puolimo sutartį. Liaudies deputatų komisiją sudarė 21 deputatas. Lietu-vai joje atstovavo Vytautas Landsber-gis, Kazimieras Motieka, Justinas Marcinkevičius ir aš, Zita Šličytė.

Sovietų sąjungos Liaudies deputatų antrasis suvažiavimas (net du kar-tus balsavęs) 1989 metų gruodžio 25 dieną priėmė nutarimą „Dėl Sovietų sąjungos ir Vokietijos 1939 metų rugpjūčio 23 dienos nepuolimo sutar-ties politinio ir teisinio įvertinimo“, kurio 7-uoju punktu ne tik pasmerkė Vokietijos–Sovietų sąjungos slaptuo-sius susitarimus, bet ir pripažino juos „teisés požiūriu niekiniais bei nega-liliojančiais nuo jų pasirašymo momen-to“. Nutarime taip pat nurodyma, kad nors „protokolai nesukūrė naujos tei-sinės bazės Sovietų sąjungos santy-kiams su trečiosiomis šalimis, tačiau buvo Stalino ir jo aplinkos panaudoti taikant prieš kitas valstybes jėgą, pa-žeidžiant prisiumtus jų atžvilgiu teisi-nius įsipareigojimus“.

Šio nutarimo reikšmę sunku per-vertinti, tačiau Sovietų sąjungos vy-riausybė neskubėjo pritarti 1990 me-tų kovo 11 dienos Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – At-kuriamojo Seimo priimtam Aktui „Dėl Lietuvos nepriklausomos vals-tybės atstatymo“, nors dokumentas buvo logiškas tēsinys pripažinimo, kad Molotovo–Ribentropo paktas negalioja nuo jo sudarymo momento.

Teisés požiūriu 1990 metų kovo 11 dienos Aktas reiškė, kad atkurta Lietuvos valstybė yra identiška (tapa-ti) iki 1940 metų liepos 15 dienos okupacijos egzistavusiai Lietuvos Respublikai, kad šalis yra tas pats tarptautinės teisés subjektas.

Toks nepriklausomybės atkūrimo teisinis būdas buvo tikslingas, todėl kad daugiau nei 50 Europos, Amerikos, Azijos, Okeanijos ir Afrikos šalių nepripažino Lietuvos Respublikos aneksijos. Deja, pasaulio valstybės po 1990 metų kovo 11-osios neskubėjo pripažinti *de jure* atkurtą Lietuvos Respubliką. Teisiniai pagrindai nekélé abejonių, delsimą nulémė įvairūs politikosveiksniai, nenoras pabloginti santykius su Sovietų sąjunga, para-ma jos vadovui Michailui Gorbačiovui, vykdžiusiam dalinius de-

mokratinius pertvarkymus ir pan.

Lietuvos Respublikos tarptautiniam pripažinimui lemiamą reikšmę turėjo 1991 metų sausio 13 dienos kruvinai Vilniaus įvykiai, kai Sovietų sąjungos tankai traiskė taikius de-monstrantus. Taip pat lemtingas 1991 metų vasario 9 dienos plebisci-tas, kurio metu trys ketvirtadaliai tu-rinčių aktyviajų rinkimų teisę Lietuvos gyventojų balsavo už tai, kad Lie-tuvos valstybė yra nepriklausoma de-mokratinė Respublika. Istorinės lie-tuvių tautos gyvoji karta neįtikėtina balsų dauguma patvirtino laisvės ir nepriklausomybės sieki.

Tarptautinis Teisingumo Teismas ne kartą konstatavo, kad tautų apsi-sprendimo principas „vienas iš pa-grindinių šiuolaikinės tarptautinės teisés principų“, kurio normos yra patvirtintos 1975 metų Europos sau-gumo ir bendradarbiavimo pasitariamo Helsinkio Baigiamajame akte ir kitose tarptautinės teisés normose.

Neatsitiktinai praėjus vos dviem dienoms po 1991 metų vasario 9-osios plebiscito, Lietuvos Respublikos nepriklausomybė pripažino Islandija, patvirtindama, kad visiškai galioja 1922 metais Islandijos Vyriausybės suteiktas Lietuvos Respublikos ne-priklausomybės pripažinimas. JAV Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą pripažino 1991 metų rugsėjo 2 dieną, rugsėjo 6 dieną tai padarė ir Sovietų sąjunga. Tarptautinio atkurtos Lietuvos Respublikos pripažinimo doku-mentai patvirtina, kad šiandieninė Lietuvos Respublika tarptautiniuose santykiuose nelaikoma naujai susikūrusia valstybė, bet yra tapati iki 1940 metų birželio 15 dienos okupacijos egzistavusiai Lietuvos Respublikai.

Išvados

Irginkluotasis, ir taikus parlamen-tinis pasipriešinimas Sovietų sąjungos 1940 metų birželio 15 dieną įvykdė antrojo slaptojo protoko-lo sąlygas, 1940 metų birželio 15 dieną okupuodama ir prisijungdama visą Lietuvos teritoriją. Todėl Vokie-tija su Sovietų sąjunga 1941 metų sau-sio 10 dieną pasiraše trečiąjį slaptojį protokolą, pagal kurį Vokietija atsi-sakė pretenzijų į jai atitekti turėju-sią Lietuvos teritorijos dalį, o Sovie-tų sąjunga įsipareigojo už tai Vokie-tijai sumokėti 31,5 milijono reichs-markių. Šitas nusikalstamas Vokie-tijos ir Sovietų sąjungos sandėris vėliau buvo pavadintas Molotovo–Ribentropo paktu.

Nurodyti trys slaptojai protokolai buvo neteiseti, nes pažeidė Tautų Są-jungos statuto 10 straipsnį, pagal ku-rij valstybės – Tautų sąjungos narės įsipareigojo „gerbtis ir saugoti nuo už-sienio agresijos narių teritorinį vien-tisumą ir esančią politinę nepriklausomybę“. Vadinamas Molotovo–Ribentropo paktas taip pat pažeidė 1920 metų liepos 12 dienos Lietuvos–Sovietų Rusijos taikos sutartį, pagal kurį Rusija pripažino „Lietuvos valstybės savarankiškumą ir nepri-klausomybę su visomis iš tokio pripa-žinimo kylančiomis teisinėmis pasek-mėmis“ ir gera valia visiems amžiam atsisakė „nuo visų Rusijos suverenitetės teisių, kurių ji yra turėjusi Lietu-vių tautos ir jos teritorijos atžvilgiu“. Šios nuostatos dar kartą buvo patir-vintos 1926 metais Lietuvos Respublikos–Sovietų sąjungos nepuolimo su-tarties pirmajame straipsnyje.

Toks nepriklausomybės atkūrimo teisinis būdas buvo tikslingas, todėl kad daugiau nei 50 Europos, Amerikos, Azijos, Okeanijos ir Afrikos šalių nepripažino Lietuvos Respublikos aneksijos. Deja, pasaulio valstybės po 1990 metų kovo 11-osios neskubėjo pripažinti *de jure* atkurtą Lietuvos Respubliką. Teisiniai pagrindai nekélé abejonių, delsimą nulémė įvairūs politikosveiksniai, nenoras pabloginti santykius su Sovietų sąjunga, para-ma jos vadovui Michailui Gorbačiovui, vykdžiusiam dalinius de-

Istorinė lietuvių tautos patirtis patvirtino tikėjimą tiesos ir teingu-mo pergale.

Ariogaliečiai laukia šventės

Ariogaliets Valerijus STARŽINSKIJ – kasmetinis saskrydžio „Su Lietuva širdy“ svečias

– Trumpai papasakokite savo šeimos istoriją.

– Mamos Stasės Budrytės šeima, gyvenusi netoli Ariogalos, Butkiškės kaime, buvo ištremta į Igarką. Dėl Stalino represijų iš Orenburgo srities 1938 metais buvo ištremtas ir tėtis Jonas. 14 metų jam teko kalėti lageryje, jo tėtis buvo sušaudytas. Senelio sušaudymas motyvuotas geležinkelio di-

Ariogaliets Valerijus Staržinskij (dešinėje) bendro likimo draugų būryje saskrydyje „Su Lietuva širdy“ 2008 metais Dalios Maciukevičienės nuotrauka.

versija, nors vėliau, Gorbačovo laikais, tévui užklausus, paaiškėjo, jog aplink 300 kilometrų spinduliu nebuvo jokios geležinkelio avarijos. Taigi visi buvo tremiami be aiškios priežasties... Orenburge pastatytae paminkele represuotiesiems yra pagerbtas ir senelio atminimas. Siemet ši pamincklą aplankė mano brolis.

Tévai susipažino ir susituokė Igarkoje, čia giméme ir mes. Aš, būdamas ketverių metukų, su teta, kuri gavo leidimą grįžti, parvykome į Lietuvą ir apsigyvenome Ariogaloje. Čia ir užaugau. Mama į tévynę grįžo po poros metų.

– Papasakokite savo įspūdžius apie renginį „Su Lietuva širdy“.

– Per 19 šventės organizavimo metų nedalyvavau tik keletą kartų. Nuvažiuoju ir téviškė aplankytai, ir renginyje sudalyvauti.

Kaip ariogaliečiu, ypač įsimintina buvo pati šio renginio organizavimo pradžia, kai susirinkdavo daugybė žmonių, tremties kaimynai, mūsų gi minės, kurie dalydavosi prisiminimais, bendrais išgyvenimais iš tremties vietų. Prieš 19 metų dar visi buvo jaunesni, visi vaivindavosi, po koncerto tetos sodyboje vykdavo pratęsimai. Dabar gal jau išskalbėjo per tiek metų, vis dažniau girdisi pasakojimai, kaip vienas ar kitas mirė ar susirgo. Dabar, su liūdesiu, igarkiečių kiekvieną kartą dalyvauja mažiau, visiems jiems jau sunikau atvykti, dažnai kliudo ligos.

Mano mama, kuriai jau 78 metai, visuomet stengiasi dalyvauti šiam renginyje. Yra buvę atvejų, kad ma-

mai gulint ligoninėje, atėjus renginio dienai, ji pasijusdavo geriau ar bent jau tuo įtikindavo mus, kad tik visi sudalyvautume šioje mums labai svarbioje šventėje. Šie metai, tikėkimės, nebus išimtis.

– Ką apie renginį mano vietiniai ariogaliečiai?

– Tai didelis įvykis visam miesteliui. Tuo pačiu padubysyje susitikda-

Buvę tremtiniai saskrydži pasitinka eilėmis

„Tremtinys“ kalbina buvusių tremtinę Danutę SVOTELYTĘ-TENDZEGOLSKIENĘ

– Trumpai papasakokite savo šeimos istoriją.

– Gimiau 1936 metais Šakių rajo no Patašinės kaimo ūkininkų šeimoje. Turėjome 33 ha žemės. 1951 m. besimokant Griškabūdžio vidurinės mokyklos 8 klasėje mane, mamą ir tris brolius ištremė į Krasnojarsko kraštą. Tėvas jau buvo ištremtas į Vorkutą, tik vėliau grįžo pas mus į Beloziorką, o 1963 m. su visa į šeima grįžome į Lietuvą. Deja, mūsų sodyba buvo sugriauta. Todėl Pilviškiuose, Vilkaviškio rajone, pirkome namą.

– Papasakokite apie savo pomėgius.

– Po Lietuvos Atgimimo kartu su vyru Konstantinu dainavome Vilkaviškio buvusių politinių kalinių ir tremtinų chore. Esu Pilviškių šaulių kuopos šaulė, priklausau gėlininkų draugijai, dalyvauju labdaringoje „Caritas“ veikloje, buvau LPKTS Vilkaviškio filialo valdybos narė, taip pat rāšau eileračius. Daina ir gera nuotaka mane lydi visą gyvenimą. Teko dalyvauti buvusių tremtinų dainų šventėse. Dažnai vykdavome į Ariogaloje vykstančius suvažiavimus.

– Ką Jums reiškia šis renginys?

– Visų pirmą tai bendravimas su bendraminčiais, panašaus likimo žmonėmis. Senų pažystamų sutikimas, pabuvimas gražiame Dubysos slėnyje ir, žinoma, daina. Visada labai patiko renginio programa: ugnies įnešimas, šv. Mišios, patriotinės dainos, su kuriomis mes ne tik atvykdavome,

Danutė Svotelytė-Tendzegolskiene bet ir grįždavome namo.

– Ką siūlote daryti, kad renginys dar ilgai gyvuotų?

– Reikia skatinti dalyvauti jaunimą, ypač visuomeninių patriotinių jaunimo organizacijų atstovus. Pernai iš Vilkaviškio vyko jaunieji šauliukai.

– Jūsų poezijos knygelėje radau posmą, kuriame minima ši šventė.

– Taip, tai eileraštis, skirtas mano broiliui:

*Ir tu buvai Dubysos slėny,
Kur dainos tremtinų tautos
Galingai iš krūtinių liejos,
Pasklisdamos kranuos aukštuos –
Troškimas laisvės nenurimo
Ir neišakoma skriauda,
O meilė Lietuvai tėvynei –
Širdi liepsnos ji visada!*

Kalbėjosi Rasa DUOBAITĖ-BUMBULIENĖ

Rugpjūčio 7 dieną (šeštadienį) Ariogaloje įvyks jubiliejinis – 20-asis Lietuvos buvusių politinių kalinių, tremtinų ir Laisvės kovų dalyvių saskrydis „Su Lietuva širdy“

Programa

10.30–11 val. saskrydžio dalyvių eisenos rikiavimas prie bažnyčios. Kariuomenės pučiamųjų instrumentų programa Ariogalo gatvėse.

11 val. šventinė eisena nuo Ariogalo parapijos bažnyčios į Dubysos slėnį.

12 val. Šv. Mišias Dubysos slėnyje aukoja Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius. Pritaria LPKTS jungtinis choras.

13 val. iškilmingas šventės atidarymas: „Tautiška giesmė“, valstybės ir LPKTS vadovų, saskrydžio svečių sveikinimai.

14 val. LPKTS jungtinio choro ir solistų koncertas.

15–19 val. šventinė popietė. Dalyvauja dainininkas V.Šiškauskas, Jungėnų kaimo kapela ir kiti meno kolektyvai.

Dėmesio!

LPKTS Kauno filialo narius, norinčius vykti į saskrydį Ariogaloje, prašytume registruotis LPKTS Radviliškio filialo būstinėje Maironio g. 29, Radviliškis, arba tel. (8 422) 54 621, 8 606 87 562. Kelionė nemokama. Išvykstame rugpjūčio 7 d. (šeštadienį) **8.30 val.** iš aikštės prie stadiono.

LPKTS Šakių filialo narius, norinčius vykti į saskrydį Ariogaloje, prašytume registruotis LPKTS Šakių filialo būstinėje, Bažnyčios g. 10/12, Šakiai, arba tel. (8 345) 60 227.

2010 m. liepos 30 d.

Kauno rajone paminėtos Žalgirio mūšio pergalės 600-osios metinės

(atkelta iš 1 psl.)

Dar 1930 metais generolas S. Zaskevičius etiude „Trėjų elementų reikšmė Tanenbergo kautynėse“, pavadintame istoriškai kritišku, samprotavo: „Sakysim, 2010 metais Tanenbergas gali virsti kažkokia Egipto faraonų laikų legendą, kuriai istorijoje užteks 2–3 eilučių ir baigtą.“ Tačiau atkurtos Neprikalusomybės dvasia ir patriotiškumas neleido užmiršti šio didingo mūšio pergalės ir 1990 metais, minint Žalgirio pergalės 580 metines, Kauno rajone, beveik 10 hektarų pločte, buvo įkurtas Žalgirio pergalės parkas. Dabar juo rūpinasi Kauno rajono savivaldybė ir Žalgirio pergalės klubas.

Klubas parengė parko planą, numatė skulptūrinius akcentus ir infrastruktūrą. Buvo pastatyta daug skulptūrių stogastulpinių, koplytstulpinių, simbolizuojančių Lietuvos karvedžius, pasodinta daugiau nei tūkstantis medelių, skirtų svarbiausiems Lietuvai įvykiams ir asmenybiems atminti. Iš oro žiūrint jie sudaro žodį „Žalgiris“.

Sajūdžio ženklelio formą primenančio parko viduryje 2001 metais buvo išbetonuotas paminklo postamentas, ant kurio ateityje planuojama pritvirtinti 14,10 metro aukštio Gedimino stulpus – Skulptūros aukštis atitinkas Žalgirio mūšio metus. Skulptūros autorius – architektas Stanislovas Kalinka. I pamatus įmūryta metalo kapsulė su Laišku ainiam. Antrasis šio laisko egzempliorius saugomas Vytauto Didžiojo karos muziejuje.

Minint šią iškilmingą per-

galęs datą, greta jau esančių 13 skulptūrų, pačiame parko centre pastatyti Vytauto Didžiojo (skulptorius tautodailininkas Adolfas Teresius) ir Lenkijos karaliaus Jogailos (skulptorius tautodailininkas Ričardas Gaška) atminimo stogastulpiai. Prie jėjimo į parką visus nuo šiol pasitinka skulptoriaus tautodailininko Algimanto Sakalausko koplytstulpis su Rūpintojeliu, simbolizuojančiu mūsų tautos kančias ir sunkų kelią į neprikalusomą valstybę.

Nepaisant karščio, šventinę popietę susirinko žmonės iš Kauno rajono ir miesto, Kėdainių, kitų Lietuvos vietovių pagerbtai didžiavirų atminimo ir parodyti, kad Žalgirio mūšio pergalė Lietuvai ir 21 amžiaus pradžioje yra reikšmingas istorijos įvykis – laurų vainikas lietuvių tautai kovoje su kryžiuočiais. Žalgirio pergalės parko įkūrimo iniciatorius, klubo prezidentas Alfonsas Bajarskas džiaugėsi, kad šiaime parke dar niekada nebuvoto tokios gausybės žmonių.

Šventė prasidejo iškilmingu parko aukuro uždegimu nuo Nežinomojo kareivio kapo iš Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelio atnešta ugnumi, „Tautiška giesme“ ir Lietuvos kariuomenės pučiamųjų instrumentų orkestro maršu. Susirinkusiuosius pasveikino Kauno rajono savivaldybės meras Valerijus Makaunės, sakydamas, kad ši Lietuvos teritorijos dalis taip pat susijusi su Žalgirio mūšiu. Argi ne Pyplių, Karmėlavos, Jaučakių, Pakalniškės, Bernatonių, Altoniškių, Jadagonių, Paštuvos, Ringovės pilialkalniuose gimė, išaugo ir ka-

rinės patirties kovose su kryžiuočiais įgijo kariai ir jų palikuonys. Tai jie įsiliejo į dvidešimties tūkstančių Vytauto Didžiojo į Žalgirio mūšį atvestų Lietuvos karių būri.

Kaip ypatingas pagarbos ženklas, istorine patranka iššauti trys dedikacinių šuviai: už Lietuvos kariuomenę, už šalies valdovus ir už Lietuvą. Pats įspūdingiausias šventės akcentas buvo Lietuvos kariuomenės karinių oro pajėgų skrydžio pristatymas. Lengvasis mokomasis atakos lėktuvas L-39ZA, pilotuojamas majoro Mariaus Matulaičio, virš Žalgirio pergalės parko, saulės įkaitintame ore, rodė nepakartojamus viražus ir figūras, priklaustydamas prie dangaus ne tik šventės dalyvių žvilgsnius, bet ir sustabdydamas pakeleivius, važiuojančius greitkeliu.

Po įspūdingų reginių danguje, renginio vedėjas Vilius Kaminskas pakvietė klausytis Babtų kultūros centro folkloro kolektyvo „Vérupé“ dainų, vaišintis kareiviška koše. Šventės dalyviai turėjo išskirtinę galimybę susipažinti su Lietuvos sporto muziejaus ekspozicija: Kauno „Žalgirio“ iškovota tarpžemyninė V. Džonso ir Europos čempionų lygos taurėmis ir kitais įdomiais eksponatais, įkurdintais palapinėje. Taip pat buvo pristatyti senoviniai automobiliai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš užsienio.

Vakarėjant Klaipėdos universiteto aktorių šventės dalyviams padovanojo Maironio dramą „Vytautas pas kryžiuočius“, režisuotą Petro Bielskio.

Zigmas KALESINSKAS

Lietuvius vienijantis lakūnų žygdarbis

Renginio dalyviai prie Stepono Dariaus ir Stasio Girėno paminklo Kaune

Kaune paminėtos lakūnų Stepono Dariaus ir Stasio Girėno legendinio skrydžio 77-osios metinės. Kadais atliktu žygdarbiu ir šiandien didžiuojasi lietuviai, išsiabarstę po visą pasaulį – dviejų lakūnų iššūkis, suvienijęs tautą prieš kelis dešimtmiečius, suburia ją vėl ir vėl. Neatsitiktinai liepos 17-oji skelbiama Pasauline lietuvių vienybės diena.

Iš kartos į kartą perduoda mi pasakojimai, dainos apie S. Dariaus ir S. Girėno drąsą. Meilė savo šalialių suvienija keiliais kartas, lietuvius, gyvenančius savo žemėje, ir tuos, kurie dėl įvairių priežasčių turėjo ją palikti.

(keliamas i 7 psl.)

Sveikiname

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusį Krasnojarsko srities tremtinį Igną VITKAUSKĄ.
Neliūdėkit, kad metai nuplasnojo
Tarytum paukščiai į šiltus kraštus,
Jums jubiliejų gražų dovanotojo,
O dienos verčia vis naujus lapus.
Teguljos būna saulėtos ir šviesios,
Be debeselių, be pikų audrų.
Te džiaugsmas nuolat ranką
Jums ištiesia
Ir eina su Jumis gyvenimo keliu.
Linkime geros sveikatos, laimės,
Dievo globos.

LPKTS Rokiškio filialas

Pastatykime paminklą Motinai

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjunga rengiasi pastatyti Kovotojų, žuvusių už Lietuvos Laisvę, Motinos paminklą Kauno buvusiose senosiose kapinėse.

Prie šio paminklo pastatymo galite prisidėti ir Jūs, Jūsų šeimų nariai, giminės, kaimynai, norimą paaukoti sumą pervesdami į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjungos DNB NORD banko sąskaitą Nr. LT864010042501566754. AB DNB NORD bankas, Kauno skyrius, banko kodas AGBLLT2XXXX, SWIFT kodas, adresas: Laisvės al. 86, LT-44250 Kaunas.

Dėkojame paaukojusiems:
Česlovui Markevičiui – 150 litų,
Alvydui Dominykui Semaškai – 100 litų,
Antanui Bernotui – 100 litų,
Viliui Bražėnui – 600 litų,
Joanai Januškevičienei – 50 litų,
Broniui Matikui – 70 litų,
Elenai Varpučiauskienei – 50 litų,
Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo, aukų remimo ir atminimo įamžinimo fondui – 5000 litų,
Laimutei Gražulienei – 10 litų,
Anelei Jaruševičienei – 50 litų,
Vincui Petkevičiui – 50 litų,
Aleksandrai Petkevičienei – 50 litų,
Laimutei ir Antanui Tamučiams – 100 litų,
Bronislavai Bolonienei – 100 litų,
Anelei Paulauskienei – 200 litų,
LPKTS Vilkaviškio filialui – 500 litų,
Kaišiadorių vyskupijos kurijai – 1000 litų,
Edmundui Černiauskui – 100 litų,
Viliui Jogminienei – 100 litų,
Vidai Elenai Buchoveckienei – 100 litų,
Albinai Mikšienei – 200 litų,
Angelei Kupčinskienėi – 50 litų,
Albinui Jaciunskui – 50 litų,
Pranui Zabélai – 100 litų,
Juozui Meškuočiui – 100 litų,
Elenai Eugenijai Zokienei – 50 litų,
Vaclovui Jokubaičiui – 50 litų,
Genei Minelgienei – 100 litų,
Elenai Birbalienei – 100 litų,
Elenai Janinai Andrijauskytei ir Vytautui Lašams – 100 litų,
Jadvygai ir Antanui Vytautui Dinapams – 100 litų,
Irenai Stonkienei – 200 litų,
Leokadijai Miškinienė-Vanagienei – 100 litų,
Anicetai Skabickiencie – 100 litų,
Pranui Kęstučiui Latvinskui – 200 litų.

LPKTS pirmininkas Povilas Jakučionis

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumeratos indeksas – 0117.

Prenumerata kainuoja:

1 mėn. – 7 Lt,

3 mėn. – 21 Lt.

Vienas savaitraščio numeris kainuoja 1,75 Lt.

„Tremtinys“ išeina keturis kartus per mėnesį.

Prenumerata priimama „Lietuvos pašte“ iki kiekvieno mėnesio 22 dienos.

Darius JUODIS

Partizanas Saidokas

Skirta Tauro apygardos vado Viktoro Vitkausko-Saidoko, Karijoto atminimo 90-ųjų gimimo metinių proga

Būsimas partizanas gimė 1920 m. rugpjūčio 1 d. Vencloviškių kaime, Čekiškės valsčiuje, Kauno apskrityje, ūkininkų šeimoje. Jis nesitikėjo, jog gyvenimą teks susieti su ginkluota kova, todėl pasirinko taikių profesijų studijas. V. Vitkauskas, baigęs gimnaziją, mokėsi Belvederio pienininkystės-gyvulininkystės mokykloje, vėliau buhalterių kursuose. Teko dirbt Kauno fabrikuose „Kaspinas“ ir „Kova“ buhalteriu bei sąskaitininku. Lemtingais 1946-aisiais sovietiniam saugumui bandant verbuočių slapta darbui, jis pasitraukė iš legalaus gyvenimo ir pasirinko ginkluotos kovos kelią. Tų pačių metų rugpjūtį V. Vitkauskas istojo į Tauro apygardos Žalgirio rinktinės dr. Vinco Kudirkos kuopą, kuriai vadovo Pranas Runas-Šarūnas. V. Vitkauskas tapo Saidoku. Partizanų junginys, kuriame jis kovojo, veikė Šakių apskrityje. Turėdamas kario gabumą jis buvo skiriamas atsakinėjoms pareigoms, kaskart pakeliant

karinį laipsnį. 1947 m. gegužės 12 d. paskirtas Žalgirio rinktinės vado Vinco Šrimo-Šurmo adjutantu, suteiktas grandinio laipsnis. Tų pačių metų rugpjūtį baigė Tauro apygardos mokomosios kuopos kursus, jam suteiktas jaunesniojo puskarininkio laipsnis. Trūkstant kvalifikuotų kadru Saidokui tekėdavo vienu metu eiti keletą partizaninių pareigų – šalia einamų adjutanto pareigų, 1947 m. rugpjūčio 15 d. jis paskirtas Žalgirio rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininku. Jo veikla įvertinta apdovanojimu juoste „Už uolumą“. 1948 m. balandžio 2 d. jis tapo rinktinės štabo viršininku, nuo gegužės 4-osios laikinai ėjo rinktinės vado pareigas, kurioms patvirtintas birželio 8 dieną. Liepą suteiktas puskarininkio laipsnis. 1949 m. kovo 21 d. tapo Tauro apygardos štabo viršininku, pasileikant ankstesnėse Žalgirio rinktinės vado pareigose. Gegužės 5 d. Saidokui suteiktas partizanų leitenanto laipsnis. Žuvus apygardos vadui Aleksandriui Grybinui-Faustui, nuo lapkričio 5 d. laikinai ējo Tauro apygardos vado pareigas, patvirtintas 1950 m. sausio 25 d. įsakymu. Nuo tada Saidokas pasirinko Karijoto slapyvardį. Šalia Tauro apygardos vado pareigų, nuo 1950 m. liepos 21 d. jis užėmė Pietų Lietuvos srities vado pavaduotojo pareigas.

V. Vitkauskas pradėjo vadovauti Tauro apygardai jau slopstant ginkluotam pasipriešinimui, vis mažėjant kovotojų skaiciui. Bet jo įsakymuose dar jaučiamas optimizmas, kad ateis laisvės diena. Viename 1950 m. įsakyme jis rašė: „Lemiamoji diena šuo-

liais artėja“. Turbūt šią nuotaiką jis norėjo perduoti ir partizanams. Veikdamas sunkiomis sąlygomis Karijotas tėsė darbus Tauro apygardoje, stengėsi stiprinti drausmę tarp partizanų, rūpinosi pasižymėjusių kovotojų apdovanojimu. Vienas iš didžiausių vado Karijoto nuopelnų, kad pradėjo kruopščiai tvarkyti apygardos štabo raštvedybą. 1950 m. įsakymu jis įpareigojo partizanus tvarkyti savus archyvus, rinkti medžiagą apie buvusią partizanų veiklą. Turbūt suprato, jog šių žinių prireiks ateityje rašant Laisvės kovų istoriją. Taip pat Karijotas su kitais

bendražygiais leido pogrindinę spaudą, dar 1949 m. atnaujino „Laisvės žvalgo“ leidybą, kuri buvo tėsiama iki jo žūties. Nuo 1950 m. palaikė ryšius su Juozu Lukša-Skirmantu ir kitais desantininkais, grįžusiais iš Vakarų. Rūpinosi jų apgyvendinimu, ryšių su Vakarais atkūrimu. Per partizanavimo metus Karijotui teko dalyvauti ne vieneriose kautynėse su priešu.

Viktoro Vitkausko-Karijoto nuo-pelnai Laisvės kovai buvo įvertinti aukščiausios partizanų vadovybės. LLKS tarybos prezidiumo pirmininko Jono Žemaičio-Vytauto 1950 m. gegužės 30 d. aktu jam suteiktas Laisvės kovotojo – partizanų kapitono laipsnis. Pietų Lietuvos srities vado 1950 m. spalio 14 d. įsakymu apdovanotas 3 laipsnio Laisvės kovos kryžiumi (su kardais).

Tauro apygardos vadas V. Vitkauskas-Karijotas žuvo 1951 m. vasario 2 d. Endrikių kaime, Šakių rajone, kartu su bendražygiais Pranu Rudnicku-Uosiu, Vytautu Požerecku-Mindaugu, Pranu Basčiu-Dūmu, Jonu Račiukaičiu-Jonu.

1998 m. V. Vitkauskas apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžiumi, suteiktas majoro laipsnis.

Kauno Rezistencijos ir tremties muziejus ruošiasi paminėti Tauro apygardos vado Karijoto 90-ųjų gimimo metų sukaktį. Turinčiuosius medžiagos apie Viktorą Vitkauską, prašytume kreiptis tel. (8 37) 323 179 arba adresu: Vytauto pr. 46, Kaunas.

Laisvės kaina

Tai buvo prieš šešiasdešimt metų. Grupė Vyties kuopos partizanų, vadovaujamų Juozo Streikaus-Stumbro, vyko į vadovybės pasitarimą. Susirgus vienam partizanui, apsistoję Degučių kaime, netoli Petro Maslausko sodybos Rokiškio rajone. 1950 metų liepos 1 dieną netoli to kaimo juos apsupo Aleksandravélės ir Obelių stribai bei garnizono kareiviniai. Juozas Streikus įsakė kautis ir nepasiduoti gyviems, bandyti prasiveržti iš apsuptys. Kautynių metu tąkart krito Antanas Vartibavičius-Tévas, sužeistas Albinas Dručkus-Sūnus dar bandė padėti Antanui. Antanas, matydamas, kad pasitraukti nepavyks, ir nenorėdamas gyvas patekti į čekistų rankas, praše Albiną nutraukti jo gyvybę. Albinas Dručkus vėliau pasakojo: „Buvau priglaudės automato vamzdži prie krūtinės geriausiam savo kovos draugui, bet nuspausti gaiduką neužteko jėgų. Taip ir liko jo akių žvilgsnis, nukreiptas į mane nueinanti, tarsi sakantis – nepalik...“

Sužeistam Albinui Dručkui pavyko prasiveržti iš apsuptys ir pasiekti Juozą Dručkaus sodybą Vaičėnų kaimė. Juozas Streikus su liku-

siais partizanais sulindo į Degučių ezerą ir panirę kvėpavo per nendrių šiaudelius, ant galvų užsidėjė kuoštus žolių. Taip nejudėdami išbuvo iki nakties. Tuo metu dėlės, kurių ežere buvo gausybė, netrukdomos susisiusurbė į jų kūnus. Stribai ir kariškiai narsė ežero pakrantės, apylinkes, bet Streikaus su kitais partizanais nerado. Itūžę stribai pykti išliejo ant dar gyvo Antano Vartibavičiaus. Kai šis jau neberodė gyvybės ženkly, vienas Obelių stribas nusegė jo diržą su pistoletu ir numovė batus.

Antanina Dručkutė pamatė atšliaužiantį Albiną Dručkų ir atsite-mė pas save į namus. Albinas buvo vienas purvinas, labai nukraujavęs, išvaręs. Antanina nuprausė, aptvarstė žaizdas ir paguldė. Ruošdama valgį pamatė, kaip iš pagrindinio kelio Obeliai-Dusetos į keliuką namų link įsuko mašina su kariškiais. Išlipę kareiviai, matyt, ieškojo pabėgusių partizanų pėdsakų. Albinas, sukaupęs vienas jėgas, iššliaužė per daržą į netoli esantį miškelį. Antanina, prisirišusi ant ilgos virvės automatai, tempė ji žeme, kad nesimatytų, ir pasiėmusi kibirą įėjo neva vandens į tvenkinį. Pasisėmusi vandens, grįžo palikusi automatą. Jos devynerių metų sūnus neva žaisdamas vėliau nutempė automatą partizanui. Kariškiai, nieko įtarino nepamatę, nuvažiavo.

Sulaukęs vakaro Juozas Dručkus susisiekė su Mažeikių miške esančiais partizanais. Tai buvo šeštadienio naktis. Pirmadienio rytą stribai užplūdo Juozo Dručkaus sodybą. Ieškodami partizanų spintose ir „kuparuose“ radome mėsos ir apkaltino, kad ši paruoš-

ta partizanams. Viską pasiėmė ir išsidangino. Po kelių valandų pasirodė kitas būrys stribų. Jie iš karto pareikalavo pasakyti, kur paslépti „bandita“. Nesulaukę norimo atsakymo, Juozą Dručkų apdaudė prie vienos sienos, Antaniną – prie kitos. Nieko nepešė Antaninos berniuką nusivedė užtvarto ir gąsdindami klausinėjo, ta-

Iš dešinės: Antanas Vartibavičius-Tėvas ir Albinas Dručkus

čiau vaikas jiems nieko nepasakė. Tada suėmė Juozą Dručkų ir išsivežė į Aleksandravélę. Stribai prievara išsivedė ir Petriuką – motinos malda-vimai nesuminkštino jiems širdies. Gavusi per galvą moteris susmuko...

Petriuką stribai vežė mišku, gąsdino ir mušė lazdyno lazda. Nieko neįšgavę varėsi į Aleksandravélę, vis lipdamai ant basų kulnelių ir baksnodami durtuvo smaigaliu. Pavakari pagaliau paleido namo. Grįžę berniukas net nusirengti nebepajėgė. Nakties metu karščiavo ir kliedėjo. Kai ryte motina pastebėjo, kad jis šlapinasi krauju, nuvežę į Rokiškio polikliniką. Gydytojas matydamas visą kūną nusėtā mėlynėmis negalejo patikėti ir nedelsdamas paskambino prokuroriui. Prokuroras tąkart piktai šnekėjo su stribų viršininku Karapavičiumi ir pranešė, kad senelis J. Dručkus vaka-re grįž. Tačiau grįžo tik po savaitės suskaldytu žandikauliu, laužtu petikauliu, be keturių dantų, sutraiškytais kairiosios rankos pirštais.

Petriukui tardymo pasekmės liko visam gyvenimui. Albinas Dručkus, lankydamas Juozo Dručkaus sodyboje, su dėkingumu sakydavo: „Gyvenu jūsų déka...“, bet gyventi jam buvo likę tik metai. 1951-ųjų gegužę jis žuvo Puodės miške Latvijoje.

Tai tik trupinėlis rezistencijos laikotarpio įvykių. Negalėjau nutylėti ir nepapasakoti. Tokių įvykių nesugebėjo ištrinti laikas, nes jie kruvinomis ašaromis slydo mano akyse. Tokia jau mūsų Tėvynės laisvės kaina: kauleliais nusėta ir krauju pagirdyta. Ar susgebame tai šiandien įvertinti?

Andrius DRUČKUS

2010 m. liepos 30 d.

(atkelta iš 5 psl.)

Vargu ar patys „Lituanikos“ pilotai galėjo įsivaizduoti, jog net ir nesékmingesai pasibaigęs skrydis daugybę metų kurstys mūsų patriotiškumą, didžiavimą šalies istorija ir kurs bendrystės jausmą, taip dažnai pamirštamą kasdienybę.

S. Dariaus ir S. Girėno skrydis prieš 77 metus sujungė du vandenyno skiriamus kontinentus. Simboliška, tačiau minint šias metines Kaučius susivienijo įvairios organizacijos. Prie S. Dariaus ir S. Girėno paminklo pagerbą dviejuose Lietuvos didžiaviriams atidavė Kauno miesto savivaldybės atstovai, S. Dariaus ir S. Girėno aerodromo vadovas Eugenijus Raubickas, Lietuvos karinių oro pajėgų, S. Dariaus ir S. Girėno gimnazijos atstovai.

Šią dieną susitelkti ir kartu pagerbti lakūnus paragino Išeivijos idėjų centras. „S. Darius ir S. Girėnas buvo tie žmonės, kurie susivienijo tautą, todėl ir mes pabandėme suburti organizacijas, norėjusiais prisiminti šį žygdarbi, ir parodyti, jog galime būti vieninti, kai turime bendrą tikslą.

Kauno karių kapinėse pagerbtas transatlantinių lakūnų S. Dariaus ir S. Girėno atminimas

Skelbimai

Liepos 31 d. (šeštadienį) Šakių rajone, Griškabūdyje ir Žalvėderių kaime, bus minima Saleziečių vienuolijos pradininko Lietuvoje, kunigo **Antano Skelčio 50-ujų** mirties metinių sukaktis. **12 val. šv.** Mišios Griškabūdzio Kristaus Atsimainymo bažnyčioje. Po šv. Mišių susikaupimas prie kunigo Antano Skelčio kapo, minėjimas Griškabūdzio kultūros centre. Vėliau išvyka į kunigo A. Skelčio gimtinės sodybą Žalvėderių kaime. Janukiškių dienos neigaliųjų centre vaišinimės suneštinėmis vaišėmis. Pasiteirauti tel. 8 680 40 761, (8 342) 51 734 Stanislovo Eugenijaus Poniškaičio.

Rugpjūčio 8 d. (sekmadienį) 15 val. Jūrų technikos fakulteto aktų salėje (Bijūnų g. 17) kviečiamas bendras **Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinių sajungos narių susirinkimas**. Darbotvarkėje – valdybos narių skaičiaus keitimas, naujos redakcijos įstatų patvirtinimas, Žalgirio mūšio 600-ujų metinių minėjimas. Turėkite nario pažymėjimą.

Rugpjūčio 15 d. (sekmadienį) Marijampolės r., ant Žuvinto ežero kranto, bus minimos Žuvinto ežero mūšio **65-osios** metinės. **13 val.** renkamės Riečiuose, autobusu aikštėje, prie paminklo. **13.20 val.** vėliavos pakėlimas. **14 val. šv.** Mišios Riečių bažnyčioje už žuvusius Šarūno būrio partizanus. **15 val.** popietė parapijos salėje. **17 val.** gėlių padėjimas ant žuvusių partizanų kapų.

Kviečiame dalyvauti.

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame Laisvės kovų dalyvių, buvusių politinių kalinių, tremtinį, LLA Sajungos narių Kostą Joci, mirus mylimai žmonai, buvusiai tremtinei

Petronėlei Jocienei.
LLAKRS taryba

Nuoširdžiai užjaučiame 1941 metų tremtinę Laimutę Juškaitę dėl brolio Vytauto mirties.

LPKTS Kauno filialas

Rezistencijos ir tremties muziejus Kaune prašo padovanoti originalių eksponatų, liudijančių Lietuvos gyventojų pasipriešinimą, kalinių lageriuose, tremtį. Muziejų domina dokumentai, originalios nuotraukos, apdovanojimai.

Kreiptis: Vytauto pr. 46,
Kaune. Tel. (8 37) 323 179.

ILSEKITES RAMYBEJE

Angelė Aldona Ginkutė-Vilčinskienė
1936–2010

Gimė Paverknė k., Jiezno valsč., Prienų rajone. 1945 m. su mama, dviem seserimis ir broliu ištrema į Komiją, Permės sr. Kudimkarų rajoną. Broliai partizanai Juozas ir Algirdas žuvo 1951 metais. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Apsigynė Daržuškyje, vėliau Kaune. Sukūrė šeimą. Palaidota Kauno r. Karmėlavos kapinėse. Nuoširdžiai užjaučiame sūnų ir dukterių su šeimomis.

LPKTB Kauno skyrius

Atsiliepkite!

Mano mamos Julijos Dambruskaitės-Bajarūnienės brolis Zenonas MIKALIAUSKAS (vienos mamos, ne vieno tėvo), gimęs 1920 metais, 1940 metais įstojo į partizanų būrių, Turėjo slapyvardį Kazlauskas, kovėsi Aukštulio, Galijoto, Vilko, Šurmo būriuose Mažuolių miške. 1946 m. buvo sužeistas į ranką ir gydėsi pas mus, Baisogalos valsč. Rubežiškių vienkiemijoje įrengtoje slėptuvėje. Pasveikės vėl grįžo į būrių ir iki pat žūties partizanavo. Yra įvairių versijų: mano brolis prieš mirė sakė, kad trys partizanai, tarp jų ir Zenonas Mikalauskas, pateko į pasalą prie Gudžiūnų ir žuvo; mano mamos Julijos Dambruskaitės-Bajarūnienės byloje Nr. 17270 (arch. Nr. 35365/3), Kobelevo ataskaitoje, rašoma, kad žuvo 1948 m. kovo 29 dieną.

2001 m. kreipiausis į Lietuvos ypatingųjų archyvą ir gava atsakymą, kad žinių apie Zenuno Mikalausko žūtį nėra.

Ką nors žinančiuosius apie Zenono Mikalausko žūties aplinkybes, prašome pranešti Michalinai Bajarūnaitei, Linai Banelienei adresu A. P. Kavoliuko 16-61, LT-04326, Vilnius. Iš anksto dėkojame.

Ką „smerš“ žudė prie Dovinės

Marijampolės apskrities Liudvinavo valsčiaus Tarašiškių kaime, prie Šešupės intako Dovinės, Nepriklausomoje Lietuvoje klestėjó pavyzdinga Petro Šmulkščio sodyba su vandens malūnu.

1944 m. rugpjūčio pradžioje frontui apsistojus ties Kybartais šiame ūkyje, išviję šeimininkus, išikūrė „Smeršo“ – ypatingojo kontržvalgybos būrio – štabas ir pradėjo savo kruviną darbą. Į čia dieną naktį buvo varomi Sūduvos kaimų vyrai, manoma, nuo Keturvalakių, Vilkaviškio, gal ir iš toliau. Paėmti nuo sunkių dienos darbų, klumpėti, sermégėti, vienadar spėjė pasiimti lauknešelį, kiti ir be jo. P. Šmulkščio kluone sie žmonės buvo tardomi, kankinami, po to šaudomi ir užkasami paupyje. Tardomiesiems budeliai išakdydavo kabo duobę sulyginti ir užmesti šakomis. Tai matė ir paliudijo net keli netoliuose gyvenantys žmonės ir sodybos savininkas. Apie tai plačiau rašyta A. Vilutienės knygoje „Trečioji vėliavos spalva“ Vilnius, 1996 (psl. 20).

Kad okupanto piktadarybės neliktu be pėdsako, LPKTS Marijampolės filialas nutarė žudynių vietą jamžinti.

Liudvinavo seniūnės ir minėto skyriaus rūpescių egzekucijos vietoje statomas paminklas. Jis bus šventinamas rugpjūčio 27 dieną: 14 val. bus aukojamos šv. Mišios Liudvinavo parapijos bažnyčioje, 15.20 val. šventinamas paminklinis akmuo Tarašiškių kaime, Liudvinavo seniūnijoje. Kviečiame dalyvauti.

Tai pirmosios mūsų krašto neįvardintos aukos. Tikimės, kad gal kas nors prisimins tą vasarą, kai jų tėtį, broli, giminaitį ar kaimyną okupanto kariai paėmė nuo arklo, dalgio, iš rugių lauko ir jis niekada negrįžo namo. Mums labai svarbi kiekviena žinutė, ji padės nužerti laiko dulkes, kad pranlyktų dar viena balta dėmė iš šiurpios mūsų Tėvynės pokario istorijos.

Jei ką prisiminsite, prašau skambint tel. (8 343) 56 223 arba mob. 8 699 52 720 šių eilučių autorei.

Aldona VILUTIENĖ,
Laisvės kovų dalyvė

SL289

Leidėjas LPKTS

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija:
Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214
Indeksas 0117. El. paštas: tremtinys@erdves.lt, LPKTS puslapis internete: <http://www.lpkts.lt>
Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. AB "Vilniaus bankas", kodas 70440, Nr. LT18 70440600 0425 8365.
Spausdino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai
Offsetinė spauda 2 sp. lankai. Tiražas 3030. Užs. Nr.

Kaina 1,75 Lt